

Vergaderjaar 2001–2002

27 925

Terroristische aanslagen in de Verenigde Staten

Nr. 26

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 15 november 2001

Ingevolge het verzoek van de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie (brief van de wnd. griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 13 november jl.) om de Kamer in te lichten over de uitkomsten van onze gesprekken in de VS en over de recente ontwikkelingen in Afghanistan, treft u bijgaand een notitie aan. Bij gelegenheid van het debat op 15 november a.s. zullen wij mondeling verslag doen van de uitkomst van onze gesprekken in New York, respectievelijk Tampa en Washington.

Als bijlage zijn bijgevoegd¹ de redevoering voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, alsmede de interventie tijdens het open debat in de Veiligheidsraad van 13 november.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. J. van Aartsen

De Minister van Defensie,
F. H. G. de Grave

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Notitie over de recente ontwikkelingen in en met betrekking tot Afghanistan

Politiek

Wat betreft het politieke proces is de aandacht de afgelopen dagen met name gericht geweest op New York, waar de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties plaatsvindt.

Vertegenwoordigers van de «6 + 2» (de 6 buurlanden, Rusland en de VS) hebben in een verklaring op 12 november jl. hun volledige steun aan de soevereiniteit, de politieke onafhankelijkheid en de territoriale integriteit van Afghanistan toegezegd. Ze zijn het daarnaast eens over een breed, multi-etnisch, politiek evenwichtig en vrij verkozen Afghaans bestuur dat representatief is voor het Afghaanse volk en in vrede leeft met zijn buurlanden.

Op 13 november vond een open debat van de Veiligheidsraad plaats in aanwezigheid van de Secretaris-Generaal en de speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-Generaal voor Afghanistan, Lakhdar Brahimi. Hierbij deed Brahimi verslag van zijn recente missie naar de regio, de lopende diplomatieke inspanningen, de humanitaire actie en zijn visie op de toekomst.

Hij presenteerde een plan van aanpak, waarbij de VN allereerst een bijeenkomst zal organiseren met vertegenwoordigers van de Noordelijke Alliantie en vertegenwoordigers van oppositiegroepen buiten Afghanistan (zoals het Rome- en Cyprus-proces en de Peshawar-bijeenkomst) teneinde overeenstemming te bereiken over een raamwerk voor het toekomstige bestuur van Afghanistan. Tijdens deze bijeenkomst, die op korte termijn moet plaatsvinden, zal worden besloten een Voorlopige Raad bijeen te doen komen, bestaande uit een representatieve groep Afghanen uit alle etnische en regionale gemeenschappen. Deze Voorlopige Raad kan vervolgens de samenstelling van een overgangsbestuur en een actieprogramma voor de periode van politieke transitie voorstellen, alsmede veiligheidsarrangementen. Een zgn. «Loya Jirga» zal vervolgens bijeen worden geroepen om dit goed te keuren en om de overgangsregering het mandaat te geven een grondwet voor te bereiden. De overgangperiode zou moeten worden afgesloten met het bijeenroepen van een tweede Loya Jirga, die de grondwet zou moeten goedkeuren en een regering vormen.

Brahimi benadrukte in het algemeen dat de oplossing voor Afghanistan van binnenuit moet komen en breed moet worden gedragen door de Afghaanse bevolking. Een oplossing die van buitenaf wordt opgelegd zal niet werken.

Brahimi schetste verder drie opties voor het veiligheidsarrangement: een geheel Afghaanse vredesmacht, een multinationale danwel een VN vredesmacht. Een geheel Afghaanse macht heeft de voorkeur, maar is voor de kortere termijn onhaalbaar. Een VN-vredesmacht is niet aan te raden aldus Brahimi, gelet op de lange voorbereidingstijd en de afwezigheid van een staakt-het-vuren, waardoor de blauwhelmen het risico lopen betrokken te raken bij eventuele gevechten. Dat laat de mogelijkheid van een multinationale vredesmacht als de meest wenselijke optie voor de nabije toekomst over.

In dit verband verdient vermelding dat gisteravond, 14 november, de Veiligheidsraad unaniem resolutie 1378 aanvaardde, waarin de inspanningen van het Afghaanse volk om op korte termijn een overgangs-

regering in te stellen, worden ondersteund en de centrale rol die de VN daarbij zal spelen wordt benadrukt. Resolutie 1378 is bijgevoegd.

Militaire ontwikkelingen in Afghanistan

Vooraf dient te worden benadrukt dat de militaire situatie op de grond in Afghanistan zich in snel tempo wijzigt en dat veel informatie nog geverifieerd moet worden. Bij het nu volgende dient daarmee rekening te worden gehouden.

Ondersteund door de intensivering van het luchtoffensief van de Verenigde Staten tegen de frontlinies van de Taliban in de afgelopen weken, is de Noordelijke Alliantie nog voor het invallen van de winter met een offensief begonnen. De afgelopen zes dagen hebben een opmars gezien die onder andere is uitgemond in de inname van de Afgaanse hoofdstad Kabul op 13 november. Jalalabad zou inmiddels zijn ingenomen, om de stad Kandahar wordt gevochten.

De inname van de noordelijke stad Mazar-i-Sharif op 9 november was het begin van de opeenvolging van aanvallen van de Afgaanse oppositie. De inname van Mazar-i-Sharif stelde de Noordelijke Alliantie in staat om directe communicatielijnen te bewerkstelligen tussen hun strijdkrachten in het noordwesten en noordoosten van Afghanistan. De aanval op Mazar-i-Sharif werd uiteindelijk een paar dagen later gevolgd door de inname van de hoofdstad Kabul. Met de gelijktijdige inname van andere steden in het noordoosten, midden en westen van Afghanistan dreigde de Taliban in het noordwesten en noordoosten van het land in een isolement te geraken. Behoudens enkele elementen in het noordoosten rond Taloqan-Konduz wist de Taliban haar eenheden tactisch terug te trekken. De ingesloten eenheden leveren nog steeds verbitterde weerstand. Ook vanuit Kabul zijn de eenheden van de Taliban teruggetrokken.

Er moet rekening worden gehouden met het verplaatsen van Taliban elementen naar meer bergachtige en geïsoleerde gebieden. Er moet bovendien niet worden uitgesloten dat geïsoleerde elementen hun toevlucht zullen zoeken onder meer Pakistan. Onduidelijk is op dit moment het gevechtspotentieel van de islamitische vrijwilligers en de strijders van al-Qa'ida in Afghanistan. Hoewel al-Qa'ida en met name de ondergrondse bases en gangenstelsels van de organisatie de laatste weken hevig zijn gebombardeerd, is er momenteel geen zicht op hun sterkte.

De successen van de Noordelijke Alliantie betekenen niet dat het doel van het militair optreden in Afghanistan is bereikt. Dat is immers de eliminatie van het netwerk van al-Qa'ida en de aanhouding/ eliminatie van Osama Bin Laden. Het netwerk en de leiders zijn door de ontwikkelingen wel verder in het nauw gebracht. Tevens heeft thans het verbeteren van de directe toegang tot Afghanistan vanuit Uzbekistan, alsmede het heropenen van een aantal vliegvelden ten behoeve van de aanvoer van humanitaire hulp, voor de VS prioriteit.

De Nederlandse militaire bijdrage

Op het Central Command in Tampa werken Amerikaanse en Nederlandse militairen met voortvarendheid aan het plannen van de inzet van de ons land aangeboden eenheden. Het gaat daarbij onder meer om de militair-operationele en logistieke aspecten van de inzet. Door de elkaar in hoog tempo opvolgende militaire en diplomatieke ontwikkelingen komen de accenten in de planning vanzelfsprekend anders te liggen. Zo wordt thans hoge prioriteit gegeven aan de ondersteuning van humanitaire hulpverle-

ning. Daarbij zouden het Nederlandse KDC10 transportvliegtuig en de C130 Hercules op relatief korte termijn kunnen worden ingezet. Ook beziet men hoe de verkenningsvliegtuigen kunnen worden gebruikt.

Daarnaast worden plannen uitgewerkt voor maritieme operaties in het gebied van de Arabische Zee en de Perzische Golf. Die beogen onder meer de eventuele verplaatsing van de in Afghanistan opererende terroristische groeperingen naar elders te signaleren en te verhinderen. Een ander deel van de maritieme component van de Nederlandse bijdrage zal wellicht worden ingezet in het Caribisch gebied. De VS hebben hun militaire presentie ten behoeve van de bestrijding van de drugsmokkel tijdens de operatie «Enduring Freedom» in dat gebied sterk verminderd. De desbetreffende Amerikaanse schepen en maritieme patrouillevliegtuigen worden thans ingezet ter versterking van de «homeland defence». Nederland levert al een bijdrage aan de strijd tegen het drugsverkeer in het Caribisch gebied. Die kan worden versterkt met een extra fregat, een onderzeeboot voor waarneming vanuit zee en een of twee maritieme patrouillevliegtuigen. Zodra de hier beschreven plannen leiden tot een besluit tot uitzending, wordt de Kamer daarover nader geïnformeerd.